

кож зовнішньоторговельного балансу в довгостроковій перспективі. Стратегія економічної безпеки має містити дієві механізми забезпечення економічної безпеки як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні, а також значні зусилля держави мають спрямовуватись на моніторинг факторів, які визначають загрози економічній безпеці з метою усунення перешкод та виявлення напрямів підвищення рівня економічної безпеки країни. Зокрема, держави мають ефективно реагувати на виклики, які несе глобалізація, що проявляються в різноманітних формах економічної експансії.

Література

1. Lin J.Y. Economic Development and Transition: Thought, Strategy, and Viability / J.Y. Lin. – Cambridge University Press, 2009. – 182 p.
2. Дацьків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції / Р.М. Дацьків. – Львів: Центр Європи, 2006. – 160 с.

3. Дідович І.І., Фабін І.Я. Формування економічної безпеки держави та регіону // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 11. – С. 152–158.

4. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк. – К.: Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.

5. Національний інститут проблем міжнародної безпеки / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niisp.gov.ua>

6. Murdoch C., Trager F. Economic factors as objects of security: Economics, security and vulnerability // Economic issues and national security. – 1977. – №1. – Р. 67–98.

7. Дудка Ю.П. Парадигма економічної глобалізації та її значення у формуванні концептуальної матриці економічної безпеки // Економічний простір – 2009. – №22/1. – С. 45–57.

8. Похилиук В. Економічна безпека країни в епоху глобалізації // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №5. – С. 18–25.

Ю.С. ЄЧИНА,
асистент кафедри фінансів, КНУТД

Методико-теоретичні засади ефективного управління економічним потенціалом

Стаття присвячена дослідженню ефективності використання економічного потенціалу. Проведено аналіз ефективності використання економічного потенціалу на макрорівні, виявлено проблеми, визначено шляхи їхнього подолання.

Ключові слова: потенціал, економічний потенціал, темп зростання.

Статья посвящена исследованию эффективности использования экономического потенциала. Проведен анализ эффективности использования экономического потенциала на макроуровне, выявлены проблемы, определены пути их преодоления.

Ключевые слова: потенциал, экономический потенциал, темп роста.

The article investigates the effectiveness of economic potential. The analysis of the effectiveness of the economic potential at the macro level to identify problems, identify ways to overcome them.

Keywords: potential, economic potential, the growth rate.

Постановка проблеми. Сучасний кризовий стан національної економіки, промислових підприємств зокрема, супроводжується негативними явищами. Відповідальність за вирішення проблем такого рівня лягає на державу, яка, у свою чергу, має широко співпрацювати з банківським сектором, кредиторамі, інвесторами, підприємцями і т.п. У та-

кій ситуації для створення необхідних конкурентних переваг виникає необхідність у виявленні дисбалансу між потенційними можливостями і реальними діями, у виявленні і використанні резервів як на макро-, так і на мікрорівні

Актуальність дослідження економічного потенціалу визначається його провідною роллю у процесі розвитку економіки усєї країни. Так, від підвищення ефективності використання економічного потенціалу залежить результативність усього народного господарства в цілому, конкурентоспроможність країни та ефективність роботи підприємств (оскільки підприємство є первинною ланкою економіки).

Оцінка економічного потенціалу дозволяє визначити величину потенціалу, зосередженого на даній території (підприємстві); встановити питому вагу кожного елемента і структуру потенціалу; знайти ступінь використання потенціалу. Що, у свою чергу, дозволяє визначити частку вільної енергії для подальшого розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вагомий внесок у розвиток теоретичних підходів до визначення поняття «потенціал» та його складових зробили О.Ф. Балацький [1], Є.В. Лапін, І.М. Репіна, О.С. Федонін, Р.А. Фатхутдинов, О.С. Федонін, П.А. Фомін та інші. Але наявність багатьох підходів викликало складність [3] оцінки ефективності управління і використання потенціалу.

Метою статті є виявлення засад ефективного управління економічним потенціалом.

Виклад основного матеріалу. Отже, «потенціал» у перекладі з латини означає «можливість», «потужність», тобто потужність, яка надає певні можливості.

Потенціал – це корисна властивість, що виявляється тоді, коли об'єкт, потенціал якого є предметом досліджень (а це може бути держава, галузь, підприємство, особа), здійснює певну діяльність, спрямовану на досягнення встановлених цілей.

Тобто це наявні засоби, запаси, джерела, що можуть бути використані для досягнення певної мети, розв'язання певного завдання, а також можливості окремої особи, суспільства та держави в певній галузі.

Існують різні трактування поняття «економічний потенціал». Наприклад, С.Г. Струмилін [7] під поняттям «економічний потенціал» розумів сукупну виробничу силу праці всіх працездатних членів суспільства. В.С. Немчинов [5] досліджував потенціал як ресурсні можливості національної економіки для здійснення економічного зростання.

Велика розмаїть визначень свідчить, з одного боку, про емний зміст і складну внутрішню структуру розглянутого поняття, а з іншого – про явно недостатній ступінь наукової розробки і відсутності єдиної загальноприйнятої думки поданому питанню. Будь-які спроби визначення економічного потенціалу без обліку його розмежування в часі і просторі не можуть бути визнані правильними [10].

Отже, економічний потенціал будь-якої країни можна позначити, як сукупну здатність галузей народного господарства робити промислову і сільськогосподарську продукцію, здійснювати капітальне будівництво, перевезення вантажів, робити послуги населенню у визначений історичний момент. Економічний потенціал визначається кількістю трудових ресурсів і якістю їхньої професійної підготовки, обсягом виробничих потужностей промислових і будівельних організацій, виробничими можливостями сільського господарства, довжиною транспортних магістралей і наявністю транспортних засобів, розвитком галузей невиробничої сфери, досягненнями науки і техніки, ресурсами розвіданих корисних копалин, тобто елементами, що складають у сукупності продуктивні сили суспільства, а також, залежить від розмірів національного багатства країни (її можливостей). Інакше кажучи, під економічним потенціалом країни (держави, області, району) варто розуміти максимальну здатність галузей народного господарства робити промислову, сільськогосподарську продукцію, здійснювати капітальне будівництво, перевозити вантажі, робити послуги населенню в конкретно узятий період часу (протягом року) для досягнення поставлених цілей.

Економічний потенціал – це узагальнюючий показник, що виражає величину накопичених і відтворених ресурсів. Він формується під впливом різноманітних факторів і умов, серед яких насамперед варто виділити науково-технічний прогрес, поліпшення використання сукупної робочої сили. Вплив цих факторів різний. Кожний з них спочатку безпосередньо впливає не на весь економічний потенціал, а на його складові елементи.

Безпосередніми складовими економічного потенціалу є виробничий потенціал і невиробничий потенціал. Найважливіша складова частина економічного потенціалу – виробничий потенціал, тобто потенціал галузей економіки, що створюють усе різноманіття конкретних матеріальних благ. Якщо продуктивні сили представляють систему елементів суспільного виробництва, то виробничий потенціал виражає здатність продуктивних сил до досягнення виробничого ефекту визначеної величини.

Виробничий потенціал характеризує можливості тільки галузей матеріального виробництва і являє собою спроможність будь-якого об'єкта випускати якісну продукцію, що відповідає вимогам ринку, в необхідній кількості при мінімальних витратах, використовуючи наявне устаткування і технології, сучасні форми організації виробництва, праці та управління.

Загалом, виробничий потенціал характеризується сукупністю галузевих потенціалів і ресурсів. До галузевих потенціалів відносять:

- промисловий потенціал (реальні виробничі можливості промислового сектору народного господарства);
- будівельний потенціал (реальні можливості капітального будівництва); сільськогосподарський потенціал (можливості сільськогосподарського сектору).

Як відзначалося, головне завдання виробничого потенціалу полягає у виготовленні продукції, тобто в її відтворенні. Очевидно, що для того, щоб виробничий потенціал зміг здійснювати цей безупинний і постійно відновлювальний процес, він сам також має безупинно і постійно відтворюватися. Причому в кожен даний момент часу характеристики відтвореного потенціалу мають відповідати (бути адекватними) особливостям і обсягам виробленої продукції. Ця умова буде забезпечуватися з найбільшою повнотою тільки в тому випадку, якщо всі чи, принаймні, найважливіші елементи виробничого потенціалу будуть відтворюватися усередині системи з обліком циркулюючої в ній інформації як про стан окремих елементів і їхніх взаємозв'язків, так і про співвідношення характеристик – складових виробничого потенціалу і техніко-економічних параметрів цілей, що стоять перед ним, і задач. Тобто виробничий потенціал повинен мати здатність до само відтворення.

Виробничо-технологічний потенціал – це спроможність об'єкта випускати якісну продукцію, що відповідає вимогам ринку, в необхідній кількості при мінімальних витратах, використовуючи наявне устаткування і технології, сучасні форми організації виробництва, праці та управління.

Невиробничий потенціал містить у собі сукупність потенціалу невиробничих галузей народного господарства, таких як освіта, охорона здоров'я, комунально-побутове господарство та ін.

Класифікація основних видів потенціалу за галузевою ознакою представлена на схемі.

На сьогодні стратегічною метою України є перехід на траєкторію стійкого розвитку її економічного потенціалу та

ефективного його використання. Ефективність використання економічного потенціалу території залежить не тільки від наявності відповідних ресурсів, а й оптимального їх залучення в господарський оборот.

Зміну економічного потенціалу України можна охарактеризувати відносно зміною макроекономічних показників упродовж дослідженого періоду. Таким чином, доцільно використати показник темпу зростання економічного потенціалу, який залежить від темпів зростання його складових. Виходячи з визначення економічного потенціалу з міри впливу на нього різними показниками було обрано сім найсуттєвіших показників, представлених у таблиці [8].

Темп зростання економічного потенціалу запропоновано знаходити за статистичною формулою середньої геоме-

тричної, яка являє собою добуток наведених індексів показників у даний проміжок часу (за рік), який, у свою чергу, обчислюється як корінь степені, що дорівнює кількості показників [6]. Наприклад, темп зростання економічного потенціалу країни за 2005 рік:

$$T_{2005} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n TP} = \sqrt[7]{1.027 \cdot 1.031 \cdot 1.001 \cdot 1.033 \cdot 1.043 \cdot 1.019 \cdot 1.063} = 1,03$$

Аналогічно за інші роки $T_{06} = 1,088$, $T_{07} = 1,124$, $T_{08} = 1,061$, $T_{09} = 0,739$, $T_{10} = 1,122$.

З рисунку можна побачити помірне збільшення темпів зростання. Взагалі, зростання темпів розвитку на рівні 2–3% є самодостатнім (за консервативною, інерційною моделлю). Провідні економісти вважають, що темпи розвитку, які перевищу-

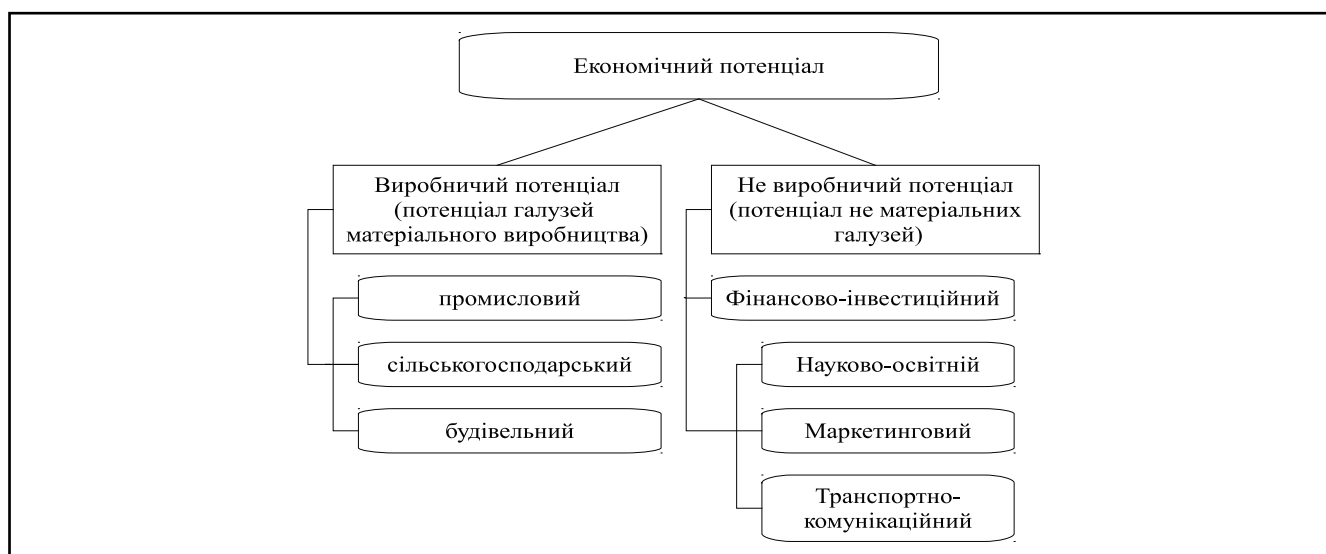

Рисунок 1. Структура економічного потенціалу за галузевою ознакою

Індекси основних показників економічного потенціалу

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах), млн. грн.	102,7	107,3	107,9	102,3	85,2	104,2
Продукція промисловості, млн. грн.	103,1	106,2	107,6	94,8	78,1	111,2
Продукція сільського господарства, млн. грн.	100,1	102,5	93,5	117,1	98,2	98,5
Введення в експлуатацію загальної площі житлових будинків, тис. м кв.	103,3	110,4	118,7	102,5	61	145,9
Перевезення вантажів усіма видами транспорту, млрд. т км	104,3	103,7	106,3	99,1	82,4	105,7
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	101,9	119	129,8	97,4	58,5	99,4
Зовнішньоторговельний оборот, \$ млн.	106,3	113,7	127,2	134,9	62,6	128,1

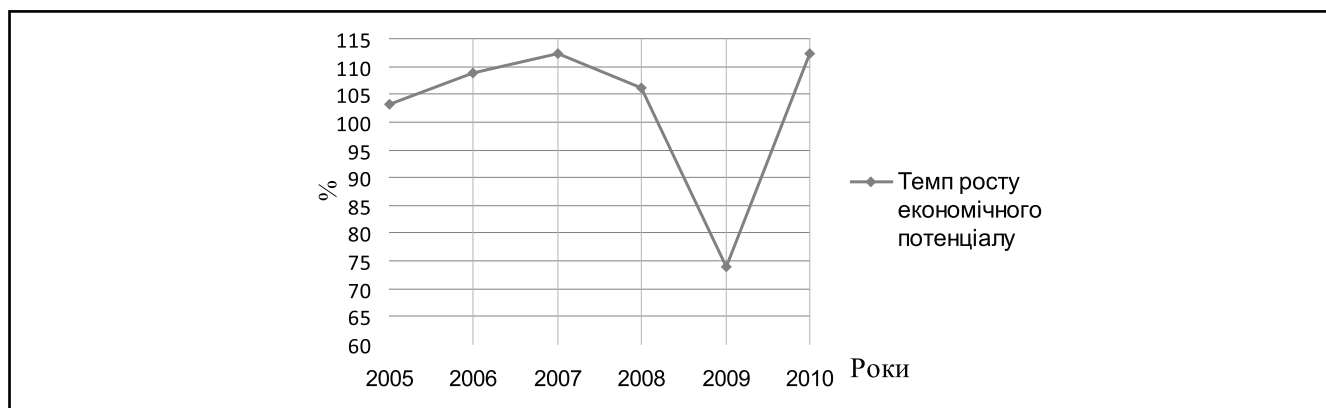

Рисунок 2. Темп росту економічного потенціалу

ють 5–6%, супроводжуються негативними явищами, перегіривом економіки. Але для України, яка впродовж десятирічного періоду перебувала в тенетах економічної кризи і втратила через це понад половину свого економічного потенціалу, є необхідним шукати механізми швидкого розвитку.

Світова фінансова криза 2008 року негативно вплинула на більшість розвинених країн, що проявилось у зниженні обсягів виробництва, зниженні попиту і цін на сировину, зростанні безробіття. А отже, темпи зростання економічного потенціалу у 2009 році стрімко впали на 32,2 пункту.

На збільшення темпів зростання з 2010 року позитивно вплинула висхідна динаміка зростання світової економіки, яка «одужує» швидше, ніж очікувалося, хоча й нерівномірно в різних частинах світу [2].

Висновки

У складі економічного потенціалу виділяється активна і пасивна частини. Активна частина економічного потенціалу представляє ресурси, які на момент обліку залучені в економічну діяльність і визначають результат його використання. Активна частина економічного потенціалу забезпечує поточні результати функціонування економіки території. Пасивна частина – це ресурси, які є в наявності, враховані, але не задіяні в господарському обороті. Така диференціація економічного потенціалу на активну і пасивну частини дозволяє виявити інтенсивні та екстенсивні резерви, якими володіє територія для нарощування обсягів матеріальних благ і послуг [9].

Отже, забезпечити прискорений економічний розвиток можливо лише за умови встановлення такого режиму функціонування країни, при якому максимально ефективно і своєчасно розподіляються, використовуються вже наявні ресурси та мобілізуються потенційні.

Подібні статистичні дослідження як на макрорівні, так і на мікрорівні дозволяють розробити прогнози, тенденції, передбачити і попередити можливі негативні явища, виявити резерви. А це, у свою чергу, дозволяє планувати і розробляти стратегії розвитку об'єкта.

Потрібно дотримуватися позитивних структурних змін в економіці, насамперед це стосується підвищення продуктивності економічного потенціалу за рахунок ресурсозбереження та зниження витратності виробництва, що, у свою чергу, потребує активізації інвестування пріоритетних виробництв, накопичення виробничого потенціалу та його переорієнтації на новий щабель науково-технічного розвитку, суттєвого зростання продукції машинобудування для оновлення застарілих ОФ і запровадження високих технологій.

Література

1. Балацкий О.Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия / О.Ф. Балацкий // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2004. – №9(68). – С. 84–95.
2. Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, важелі, інструменти / Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська [та ін.] – К.: Нисд, 2010. – 96 с.
3. Краснокутська Н.С. Методологічні основи оцінювання реалізації потенціалу підприємства // Академічний огляд. – 2010. – №1. – С. 67–72.
4. Куликов П.М. Теоретические подходы к определению сущности экономического потенциала предприятия // БИЗНЕСИНФОРМ. – 2009. – №1. – С. 93–97.
5. Немчинов В.С. Экономико-математические методы и модели // Избр. произв. в 6 т. – М., 1967. – Т. 3. – С. 207.
6. Провайдинг інновацій: Підручник / За ред. М.П. Денисенка. – К.: Вид-во «Професіонал», 2008. – 448 с.
7. Струмилин С.Г. К вопросу об изменении народного благосостояния // Вопросы статистики, 1954. – №5. – С. 12–28.
8. Головний сайт Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Євдокимов Ф.І., Мізіна О.В. Дослідження категорії «Економічний потенціал промислового підприємства» // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2004. – №75. – С. 54–59.
10. Яременко М.О. «Теоретичні підходи щодо визначення сутності терміна »потенціал підприємства» http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2009_28_1/51.pdf

Я.О. ОВСЯНИКОВА,
аспірантка, Київський національний університет ім. Т. Шевченка

Сутність взаємодії публічного та приватного секторів економіки в процесі реалізації інфраструктурних проектів

У статті визначено сутність публічно-приватного партнерства, його основні ознаки та структура. Досліджено основні форми взаємодії держави та бізнесу, їхні види та характерні риси. Висвітлено сучасний стан використання публічно-приватного партнерства у вітчизняній економіці.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, форми взаємодії держави та бізнесу, інфраструктурні проекти, концесія, проектна компанія.

В статье определены суть публично-частного партнерства, его основные признаки и структура. Исследо-